

Druhé přikázání: Nebudeš se klanět modlám.

Původ materiálu

Elen Plzáková

Pořadí v lekci

3

Úvodní slovo a kapitola „Jak s přípravkou pracovat“ k Desateru [jsou k dispozici v pdf](#).

Téma

Jedině Bůh je hoden naší nejvyšší úcty. Nic a nikdo jiný.

Cíle

- **Předškolní děti:** podtrhnout Boží lásku k člověku a lidskou odpověď na ni. (*Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh ... milující ...prokazují milosrdenství tisícům pokolení ...*)
 - **Mladší školní:** Vysvětlit, co je modla, a spolu s příběhem ukázat nepřijatelnost toho, aby se člověk ponižoval uctíváním model a aby se pokoušel manipulovat Bohem. (*Nezobrazíš si Boha zpodoběním něčeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se němu takovému klanět ani tomu sloužit. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivý milující.*)
 - **Starší školní:** v rozhovoru přiblížit, jak vypadají současné modly, jak jsme tímto modlářstvím všichni ohroženi a projít přikázání tak, aby bylo dětem co nejvíce pochopitelné. (*celé přikázání*)
-

Pro učitele

Poznámky k přikázání

- Osvobozuje od snahy zbožstit své výtvary a přikládat svým cílům, snahám a úmyslům božskou autoritu. Nejde o zákaz výtvarného umění, ale o zákaz zbožšťování našich výtvorů.
- Osvobozuje i od nejrůznějších náboženských snah, ke kterým má člověk přirozeně sklon; J. Kalvin: „Lidská mysl je továrna na Bohy.“ Bůh je nezávislý na lidských představách, Boha nelze definovat, je větší než možnosti našeho vyjádření.

- Vyjádření „žárlivě milující“ umožňuje najít srozumitelné paralely v láskyplných vztazích mezi lidmi.

Poznámky k příběhu

- Výška sochy 30 m, šířka 3m.
- Příběh je vložen do doby babylónského zajetí, tedy 6.století př.Kr. Kniha Daniel vznikla ve 2.století př.Kr. a je pravděpodobné, že reflektuje také situaci ve své době, tj. už při vzniku byl text zároveň „kázáním“, povzbuzením pro současníky.

Úskalí

- Nesklouznout k líčení pomsty Boží po několik pokolení, přikázání má povzbudivější dosah, než se z českého překladu může zdát, význam číselvek třetí a čtvrté je nejistý, ale tisíce (množné číslo) jsou jasné. Přikázání zřetelně podtrhuje nesmírnost Božího milosrdenství.
- Nepokoušet se vysvětlit zázrak záchrany z pece. Biblický autor uvádí, že Hospodin je vysvobodil, to je i pro nás zásadní. Pokud starší děti na to narazí v rozhovoru, vysvětlete obraznost příběhu (již v době svého vzniku měl tu funkci, viz výše) a pomocí citace Iz 43,2 mluvíte o tom, co může být pro člověka jako ohnivá pec a jak ho Bůh může zachránit.
- Je třeba mít na vědomí, že téma je dvojité – 1. Zákaz jakékoliv manipulace s Bohem; 2. Zákaz spoléhání na jiné bohy. Dětem to netřeba zdůrazňovat, vyplýne to z vyprávění. V psaném textu je to odlišeno velikostí prvního písmene ve slově Bůh, resp. bůh.

Odkazy

Biblické odkazy

Ex 18,2-4; Ex 32; Iz 43,2; Mt 6,2; 4 1K 8,5-6; Jk 4,5; Sk 5,9

Jiné odkazy

- *U?íme se spolu* – Biblická jednota 1996, ročník 4, sešit 3, str.25-28 – zpracování Da3 s vymalovánkami a dalšími činnostmi
- *Cesta Božího lidu SZ*, Praha 1991, str. 282-286 – zpracování Da 3
- *Dokud se zpívá*, Kalich 2008, díl 1, úloha č.4 – zpracování Da 3
- *Biblické domalovánky*, ČBS, Praha 2008, str.80 – Da 3 pro malé děti

Pro děti

Předškoláci

Úvodní rozhovor s tématem „Za co jsme Bohu vděční a co se mu povedlo“.

- Možno použít fotografie krajin, měst, zvířat, (nejlépe velké z kalendářů) – jít co nejvíc do detailu, aby si děti všímaly drobností, barev, tvarů a zdůrazňovat zdánlivě obyčejné věci, aby si uvědomily, co je krásné a bez čeho by nebylo na světě tak hezky. Dál se rozhlédnout kolem a uvědomit si, co už ten den prožily – co je pro ně krásné a důležité doma a ve sboru. Opět důraz na detaily.
- Rozhovor směřovat k lidem, kteří je obklopují (rodina, učitelé, kamarádi, sbor, sousedi, lékař) s tím, co pro děti tito lidé dělají a znamenají a že jsou těmi, koho jim Bůh posílá.

Otázky:

Toto všechno jsme dostali od Pána Boha. Když něco dostaneme, třeba dárek, co je nejlepší udělat? (Poděkovat) Stejně děkujeme Bohu.

A to všechno, svět, který nám Bůh dal, je dobrý a krásný. Co se stane, když my něco uděláme dobře a krásně? (Někdo nás pochválí.) Stejně chválíme my Pána Boha.

Písnička:

O tom, jak je dobře pána Boha chválit a děkovat mu, je písnička. Jsou tam ale jiná slova, zpívá se tam, že Pána Boha ctíme, vzýváme a velebíme. Asi nevíte, co to znamená, ale je to podobné jako když ho chválíme a děkujeme mu.

Písnička zpívá o tom, že to je na světě to nejlepší, co můžeme dělat. Protože to nejlepší a nejdůležitější, co máme, máme od Pána Boha. Kdo jiný by nám dal rodiče a všechny lidi, které máme rádi, nebo tento krásný svět? Právě proto, že nikdo jiný nám to dát nemůže, chválíme Pána Boha nejvíc. Asi nás má rád, když nám tohle všechno dal. Třeba můžeme pochválit maminku a poděkovat jí za velmi dobrou snídani a při tom můžeme pochválit a poděkovat Pánu Bohu za to, že máme takovou šikovnou maminku.

„Není lepší na tom světě“ (D 610, BTS 8)

Stačí první sloka, pokud jsou děti schopné, mohou zpívat i dál, slova je třeba vysvětlit.

Návrh další činnosti:

- Nakreslit sebe, rodinu, kamarády, vystříhnout a nalepit do obrázku pěkné krajiny: „Sem pojedeme na výlet. Krásně tu zemi Pán Bůh udělal“.
- Nakreslit, jak chválím/e Boha (např. všichni v kostele zpívají), za co já nejvíc chválím Boha.

Pro první stupeň

Rozhovor

Druhé přikázání mluví o tom, že si člověk, který věří v Hospodina, nedělá modly. Modla ve starozákonní době vypadala jako socha.

- *Z čeho se dělá socha? (odpověď předpokládá různé materiály)*

Každá socha ale není modla, modle se člověk klaní a slouží jí (té soše), protože si myslí, že to je bůh.

- *Není to nesmysl?*

Přece to lidé dělali. Vypadalo to tak, že padali před sochou na zem a dělali pro ni všelijaké oslavy, dokonce se o ni starali skoro jako o miminko, dávali jí jídlo (které nesnědla), myli ji (a té soše to bylo fuk, jestli je špinavá nebo ne).

- *To je taky dost velký nesmysl, nemyslíte?*

Však izraelští proroci ve Starém zákoně si z toho dělali legraci, protože to je trochu hloupé.

Ještě hloupější ale je to, proč to ti lidé všechno dělali. Nechtěli totiž sloužit bohu, ale chtěli, aby bůh sloužil jim. Mysleli si, že když všechno správně udělají pro tu sochu, bude pak bůh něco dělat pro ně. Vlastně tak chtěli donutit toho boha, aby pro ně udělal to, co chtěli.

- *Když si připomenete našeho Pána Boha, jaký je, nemyslíte, že tohle je ten úplně nejvůtší nesmysl? Jak asi by někdo mohl donutit Pána Boha, aby pro něj něco udělal? Tím, že si udě-*

lá jeho sochu a přinese jí svažinu? Nebo tím, že se bude chovat vzorně, si vyslouží příze? Pána Boha?

On vůbec nechce, abychom ho k něčemu nutili. Proto nám dal přikázání – nebudete si dělat modly. Je to podobné, jako když potřebujete, aby vám kamarád půjčil pastelku – vždycky je lepší říct: „prosím, mohl bys,“ a ne: „musíš mi půjčit pastelku, protože včera jsem ti půjčil gumu.“

- *Jak to uděláme, aby se Bůh dověděl, že bychom od něj něco potřebovali?*

Jako v případě s pastelkou a kamarádem – řekneme to Bohu prosbou, modlitbou a rozhodně, stejně jako u kamaráda, necháme na Něm, jestli to udělá.

Vyprávění – biblický příběh o modle

To bylo v zemi babylonské, kam Izraelce dal odvézt král Nebúkadnesar. Měl velikou říši. Vznikla tak, že Nebúkadnesar zničil a obsadil mnoho jiných království, i to izraelské. Izraelce přestěhoval do Babylóna, protože si myslel, že bude snadnější je ovládnout.

Král měl jednou divný sen. Podle toho snu pochopil, že jeho velká říše nebude navěky, ale že přijde čas, kdy i ona bude zničena. To se mu moc nelíbilo, a tak si myslel, že by bylo potřeba něco proti tomu udělat. Teď přijde na řadu modla. Nechal udělat sochu, aby se jí všichni klaněli, a asi si myslel, že když bude dost velká a klanět se budou opravdu všichni, tak to pomůže. Bohové, ve které věřil, zařídí, aby jeho říše vydržela. Ta socha byla velká jako devítipatrový dům a celá ze zlata. Určitě je lepší zlato než dřevo, myslel si asi král, to vydrží déle a bohové tak uvidí, že si jich považuju.

Socha byla náramná. Teď ještě poslat hlasatele, aby sezvali lidi ke klanění a vymyslet znělku, podle které všichni poznají, že nastal čas klanění. Jo, a ještě kdyby náhodou někdo měl něco proti, tak nachystat ohnivou pec, aby ho tam hodili. To je jim taky potřeba říct všem předem, když budou mít strach, budou se líp klanět. Bohové uvidí, jak to král všechno pěkně zařídil, a zařídí pro něj taky to, co potřebuje on.

Klanět se měli všichni, také Izraelci, kteří tam museli bydlet. A tady král narazil. Nepomohla ani pec. Neměli strach. Tři mladí mužové, Šadrak, Měšak a Abed-nego, se prostě soše neklaněli. Přece nebudou klekat před kusem zlata pokaždé, když začnou vřeštět nějaké babylonské trubky a kytary. Věděli, že ta socha žádný bůh není, a věděli, že by tak urazili Hospodina a ještě by se cítili jako hlupáci.

Četli o tom mnohokrát v Písmu a také to zažili, že jejich Bůh je milosrdný a mocný, že je má rád a myslí na ně. Takového Boha nechtěli nikdy ponížít tím, že by se šli poklonit nějaké modle.

Ale taky věděli, že za to hrozí smrt. Ale věřili, že je Bůh z té pece vysvobodí, když bude chtít. Byli stateční? Možná se báli. Myslím, že ano. Ale neřekli si – pro pár poklonění se nic nestane, vždyť to nic není, je lepší zůstat naživu. Ani si nemysleli, že je Bůh musí určitě vysvobodit. Prostě mu věřili, prosili ho o sílu a klanět se nešli.

Král se to dověděl a rozzuřil se do ruda. Byl rozpálený jako ta pec. Ještě víc a taky nechal tu pec rozpálit ještě víc. Rozkázal svázat a spálit tam ty tři Izraelce, a to hned. Ta pec byla tak žhavá, že žárem umřeli dokonce i vojáci, kteří museli rozkaz provést.

Král a jeho dvořané to sledovali. Najednou král vyskočil. Copak tam nehodili tři lidi? Jakto, že tam vidí čtyři? V té peci se procházeli čtyři lidé, byli rozvázaní, chodili si po rozpálené peci jakoby nic a snad spolu mluví nebo co. Král nemohl věřit svým očím. Sám zavolal na Šadraka, Měšaka a Abed-nega, aby vyšli z pece ven.

Oni vyšli, komise je prozkoumala a neměli ani připálené vlasy. Nestalo se jim vůbec nic. Král se velmi divil a řekl, že Bůh Hospodin je opravdu mocný. Ale že by v něj uvěřil, to zas ne, dál sloužil svým divným vymyšleným bohům a jejich sochám. Aspoň ale nařídil, že ty tři mladé muže mají nechat všichni na pokoji, aby věřili svému Bohu.

A ti tři mládenci? Co by, chválili Pána Boha dál.

Návrh další činnosti:

- možno totéž jako u předškolních dětí
- použít jakýkoli pracovní list z navržených materiálů

Pro druhý stupeň

Zásadní jsou otázky, poznámky mezi nimi berte jako navržené formulace, důležité je, aby porozumění bylo dosaženo ve vzájemném hovoru.

- Co je modla?

Něco, co má člověk místo Boha. Na co spoléhá, o čem soudí, že mu přinese štěstí, radost, pro co by byl schopen udělat skoro všechno. Co obdivuje. Co uctívá. K čemu upíná svou naději. Na co „zavěsil svůj život“.

Boha potřebuje každý člověk, stejně tak, jako dýchá, potřebuje někoho ctít. Potíž je v tom, že lidé dost často mají právě modlu místo Boha.

- *Jak vypadají nejčastější modly dnes?*

Doporučuji zadat si do vyhledávače Google slovo „Modla“. Výsledek je inspirativní. Toto je pár příkladů: sportovci, herci, zpěváci, dovolená u moře, mobilní telefon, léky a jiné drogy, nízké ceny, peníze a majetek, národ, Facebook.

Co děti řeknou, zapisujte na velký papír. Nakonec ho mohou vyzdobit kresbami model, vznikne jakýsi „varovný plakát“.

- *Jak modla funguje?*

Modla je zpodobení boha nebo je to věc či osoba, která je za boha považovaná a zdánlivě je určena k tomu, aby jí člověk sloužil. On to také dělá, jenomže hlavní smysl této lidské činnosti je ten, aby bůh vyhověl potřebám člověka. Normální úplatek. Nebo obchod - něco ty mně, něco já tobě. Dokonce i vydírání by to mohlo být. Nejvíce se hodí slovo manipulace. A právě tohle – manipulaci – Bůh Hospodin nesnáší.

Představte si následující situaci: člověk A má rád člověka B (může jít o vztah mezi dětmi a rodiči, přáteli, kamarády, partnery...) a člověk A je schopen udělat pro člověka B cokoli, co je v jeho silách, prostě proto, že ho má rád. Přesto člověk B s člověkem A manipuluje, tlačí ho k nějakému svému záměru, často úskočně. Jaká bude reakce člověka A, až to odhalí?

Stejně je to ve vztahu Boha k nám a jisté je, že On to odhalí hned.

Přečíst přikázání.

2. přikázání nám dodává lidské důstojnosti. Neklaníme se před něčím tak směšným jako jsou modly. Jedině Bůh zasluhuje naši poklonu, naši nejvyšší úctu. Ale také zajišťuje důstojnost i těm, kdo jsou slavní, stát se modlou totiž je také hrozná tíha (i když si to mnoho z těch, kdo si přejí být slavní, neuvědomují).

Představte si nějakého známého sportovce či herce. Jeden o něm řekne – Je výborný/á v tom, co dělá. Druhý řekne – Je to můj idol. Jaký je v tom rozdíl? Jak se to projevuje v chování těch dvou?

2. přikázání zakazuje brát důstojnost Bohu. Nepřipouští vůbec, abychom svatého Boha, který nás miluje, ponižovali tím, že budeme spoléhat na lidi, na věci, jako by oni mohli naplnit a zachránit náš život. Nejde o to, že nesmíme sledovat sport či filmy, zajímat se o lidi, kteří se tím zabývají, poslouchat muziku, dívat se na Facebook apod. Jde o to, aby se to nestalo „smyslem našeho života“, jeho jedinou náplní, naším jediným zájmem a posedlostí, abychom nebyli jako svázaní, nestali se otroky modly (viz větu z úvodního rituálu). Proto v přikázání čteme, že je Bůh žárlivý.

Nepomysleli jste si, jak k tomu přijdou ti z třetího a čtvrtého pokolení, když Bůh stíhá za to, co provedli jejich předkové?

Tohle je hlavně upozornění – není jedno, co děláš, činy mají následky. Někdy následky sahají tak daleko, že to ani neodhadneš. Někdy dokonce až na ty, kdo se ještě nenarodili.

(Možnost rozhovoru nad tím, co může ovlivnit další generace – ekologická témata atp.)

Co je ovšem hlavní, je ten nepoměr. Všimli jste si toho? Stíhá vinu, ano, ale je milosrdný nad tisíci. Ty tisíce jsou v množném čísle. Jeho milosrdenství je mnohem větší než jeho přísnost.

Biblický příběh o modlářství (jeden z mnoha) Da 3

- Znáte podobné situace z naší historie, kdy neklanět se státní modle bylo nebezpečné?
- Kdo byl ten čtvrtý v peci? (úvahová otázka, není na ni ověřená přesná odpověď)

Přesah

Ještě jeden dodatek k modlám:

Televize je můj pastýř, u ní mi nic nechybí. Dopřává mi válet se na měkkém kanapi a popíjet sladké nápoje. Odvádí mě od knih, učení, Bible a všech ostatních nudných povinností. Nepotřebuji ani duši, ani rozum, žiju televizí. Vede mě po cestách sexu a násilí pro sponzorovo jméno.

I když na mě padnou stíny odpovědnosti a pocitu zmarněného času, nebudu se toho bát, protože se mnou jsi ty, TV. Připravuješ mi reklamu pro moje požitkářství.

Poléváš mi sem tam hlavu humanismem, pošlu dárcovskou sms a moje sebespokojenost přetéká. Ano, lenost a hloupost mě budou provázet všemi dny méhožití. Před televizi se budu vracet do nejdelších časů.

- Poznáváte, na základě jakého biblického textu je vytvořena tato parodie? (Žalm 23)
 - Zkuste si vyrobit podobný text pro závislost na počítači.
 - Zkuste podle Žalmu 23 vytvořit text formulovaný pozitivně podle vás, přeformulujte, co je pro vás „travnatá niva“, „klidné místo“ apod.
-

Liturgie

Rituál

Společná recitace: *Hospodin je náš B?h, to on nás vyvedl z otroctví.*

Modlitba

Pane Bože, děkujeme ti za přikázání, poznali jsme, že je velmi dobré. Děkujeme za všechny statečné lidi, kteří nám ukazují, co je důležité a co stojí opravdu za to. Prosíme, nedopusť a pomoz nám, abychom od tebe neutíkali k modlám. Nechceme vypadat hloupě ani ti nechceme působit trápení. A proto tě chválíme ze všech sil. Amen.

Okénko do bohoslužeb

Nakreslete obrázek ruky a napište slovo manipulace.

Má ten obrázek a slovo něco společného?

Názorně např. můžeme přenést židli z místa na místo.

Latinsky se ruka řekne *manus*. Přenesli jsme židli, manipulovali jsme s ní. Slovo manipulace se ale používá spíš v přeneseném významu. Manipuluji s člověkem nebo skupinou lidí, aby to bylo k mému užitku nebo podle mého přesvědčení. Manipuluje se ani ne tak rukou, jako spíš slovem, mocí, vydíráním...

Dá se manipulovat taky s Pánem Bohem? O tom bude dnešní nedělka.

Odkaz na pracovní list

[32 Judští mládenci v ohnivé peci - st](#)

[32 Judští mládenci v ohnivé peci](#)

2. přikázání - Daniel

Kam dále

zpracování příběhu Da 3 na webu katecheze

převyprávění Da 3, obrázek, vymalovánka

obrázky

bludiště

powerpointové prezentace v AJ (možno využít jako sled obrázků k vyprávění)

Odkaz na píseň

Čest dej (SV37)

Daniel (SV266)

Ten obraz zlatý, obraz se k nebi tyčí

Tři mládenci (SV341)

Tvá svoboda, tvá svoboda nade mnou

Bůh je náš Pán a Král, zpívejme mu píseň chval

Pane, dnešek je den chvály (BTS3)

Pánu dík vzdávejte

Cílová skupina

Starší školní

Školní

Předškolní

Mladší školní

Katechetické cykly

Desatero – Modlitba Páně – Krédo

Téma

Desatero

Biblický odkaz (kat)

Exodus 20,4

Daniel 3